
COVID - 19: Δημιουργική Καταστροφή και 4η Βιομηχανική Επανάσταση

2020/03/26 00:26 στην κατηγορία ΓΝΩΜΗ

Ο Γιόζεφ Σουμπέτερ (1883-1950) εισήγαγε ως γνωστόν τον όρο “δημιουργική καταστροφή”. Ο Σουμπέτερ θεωρούσε ότι οικονομικές κρίσεις ήταν στην ουσία επανεκκίνηση της οικονομίας και αφετηρίες καινοτομίας.

Μιλώντας την ορολογία των Η/Υ του σήμερα είναι σαν να κάνουμε βίαιη επανεκκίνηση (reboot) στον υπολογιστή μας και αναγκαστικά θα πρέπει να θυσιάσουμε μέρος των εργασιών μας για τις οποίες δεν φροντίσαμε, να έχουμε εφεδρείες.

Το θέμα είναι τι θα χάσουμε, πόσο κρίσιμο είναι αυτό και **εάν το νέο που θα προκύψει θα είναι καλύτερο για την ανθρωπότητα.**

Στους οικονομικούς κύκλους (Business Cycles), ο Σουμπέτερ ισχυρίζεται ότι την οικονομική διαδικασία διατρέχουν τρεις οικονομικοί κύκλοι. Ο πρώτος κύκλος είναι μικρής διάρκειας, ο δεύτερος επαναλαμβάνεται κάθε επτά έως έντεκα χρόνια και ο τρίτος διαρκεί μέχρι και 50 χρόνια.

Θεωρώ ότι εάν ήταν ο Σουμπέτερ σήμερα εδώ θα έλεγε ότι το 2020 συμπίπτουν και οι τρεις κύκλοι ταυτόχρονα, δηλαδή ότι βρισκόμαστε στο **μέσον της “τέλειας καταιγίδας”** και κατά την άποψη μου αυτό σηματοδοτεί μία ευρύτερη ριζοσπαστική (radical disruption) αλλαγή φάσης.

Ο νομπελίστας οριοθετεί την «δημιουργική καταστροφή» ως αποτέλεσμα της τεχνολογικής εξέλιξης και της καινοτομίας, καταστρέφει δημιουργικά επιχειρήσεις, οι οποίες λειτουργούν με ξεπερασμένη τεχνολογία.

Αυτό το ζούμε σήμερα, τόσο σε μικροοικονομικό (επιχειρήσεις), όσο και σε μακροοικονομικό επίπεδο (οικονομίες κρατών). Όταν μία αλλαγή είναι βίαιη, όπως αυτή που ζούμε, έχει χαρακτηριστικά **«σοκ και δέους»**, **όμως αυτό δεν συμβαίνει για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας** και συνήθως ταυτίζεται χρονικά με τις βιομηχανικές επαναστάσεις.

Θυμίζουμε ότι η πρώτη βιομηχανική επανάσταση συνέβη ανάμεσα στην πανδημία της χολέρα και της πανούκλας. Η δεύτερη βιομηχανική επανάσταση συνέβη στο λυκαυγές του Α' παγκοσμίου πολέμου, η τρίτη βιομηχανική επανάσταση στην λήξη του Β' παγκοσμίου πολέμου και η τέταρτη βιομηχανική επανάσταση αμέσως μετά την οικονομική κρίση 2009-2019, του οικονομικού "πολέμου" μεταξύ των υπερδυνάμεων, καθώς και του "πολέμου" της πανδημίας του COVID-19.

Η χρήση του όρου "πολέμου" δεν είναι δική μου, αλλά της συντριπτικής πλειοψηφίας των παγκοσμίων ηγετών, οι οποίοι τον χρησιμοποιούν κατά κόρον τον τελευταίο μήνα.

Είναι εύλογο να αναρωτιέται κανείς: Μήπως είναι οι οικονομικές ή οι ανθρωπιστικές κρίσεις προγραμματισμένες, όπως αναφέρουν κάποιοι συνωμοσιολόγοι;

Προσωπικά πιστεύω ότι **αυτό δεν συμβαίνει**. Απλά, όταν οι οικονομίες και οι κοινωνίες φτάνουν σε ένα τέλμα, τότε ένα "αόρατο χέρι της αγοράς", όπως είπε και ο Ανταμ Σμιθ συντελεί, ώστε οι **οικονομίες και οι κοινωνίες να αναγεννηθούν από τις στάχτες τους, εφαρμόζοντας νέες τεχνολογικές επαναστάσεις**.

Κατά την ταπεινή μου άποψη η διαδικασία αυτή την ζούμε σήμερα και σηματοδοτεί ότι εισερχόμαστε σε μία νέα φάση της ανθρωπότητας. Έτσι έγινε με τις τρεις προηγούμενες βιομηχανικές επαναστάσεις, έτσι συμβαίνει και τώρα.

Πιο συγκεκριμένα, βρισκόμαστε ενώπιον της μετάβασης από την τρίτη στην τέταρτη βιομηχανική επανάσταση. Αυτή την εξήγηση δίνουν οι οικονομολόγοι, ας δούμε πως πιστεύω ότι το εξηγούν οι φυσικοί. Νομίζω ότι θα το εξηγούσαν με τον όρο "εντροπία", η οποία είναι ταυτόχρονα τόσο καταστροφέας του σύμπαντος, αλλά και δημιουργός ζωής.

Αποτέλεσμα εικόνας για RECESSION

Image not found or type unknown

Σαν έννοια και σαν μέγεθος της Φυσικής έχει κατηγορηθεί ότι θα προκαλέσει τόσο τον θάνατο του Σύμπαντος και άλλο τόσο έχει υμνηθεί σαν αναδημιουργός της ζωής. Το φυσικό αυτό φαινόμενο συμβαίνει με την μεταφορά μίας μορφής ενέργειας σε μία άλλη η οποία την διαδέχεται.

Ας εξετάσουμε το θέμα στην πνευματική του διάσταση. Σύμφωνα με τους άγιους πνευματικούς πατέρες, η αληθινή αυτονομία επιτυγχάνεται με την κένωση, δηλαδή το «άδειασμα» του εαυτού, έτσι ώστε να χωρέσει όλους τους άλλους. Είναι κοινός τόπος ότι η κοινωνία χρειάζεται επανεκκίνηση, ώστε να χωρέσει όλο και περισσότερους.

Αλλά και οι αρχαίοι Έλληνες έχουν πολλά να πουν πάνω σε αυτό. Ο Ιπποκράτης είχε πει ότι “ Όταν η αρρώστια βρίσκεται στο κρισιμότερο σημείο της, τότε πρέπει να εφαρμόζεται πολύ αυστηρή δίαιτα.” Και νομίζω ότι αυτό είναι που ζούμε σήμερα.

Η ανθρωπότητα νόσησε βαριά και ήρθε ο καιρός για την “δίαιτά” της, **ώστε να αναγεννηθεί σε πιο υγιή βάση και να καταστρέψει τις παθογένειες της.**

Ο σύγχρονός φιλόσοφος Στέλιος Ράμφος δήλωσε πρόσφατα ότι “Ο κορωνοϊός μπορεί να εξελιχθεί σε ευλογία”.

Ο ελάχιστος γνωστός οικονομολόγος Χάιμαν Μίνσκυ (1919-1996) μίλησε έναν αιώνα πριν για την «τύφλωση μπροστά στην καταστροφή».

Κατά τον λευκορωσικής καταγωγής Αμερικανό καθηγητή του πανεπιστημίου Ουάσινγκτον στο Σαιντ-Λούις, οι χρηματοοικονομικές κρίσεις προκαλούνται από το γεγονός ότι σε περιόδους οικονομικής ευφορίας, δημιουργείται **η αποκαλούμενη κερδοσκοπική ευφορία**, η οποία οδηγεί σε υπερβολικό δανεισμό, με αποτέλεσμα οι δανειζόμενοι να υπερδανείζονται.

Εδώ θα ήθελα να σημειώσω ότι ο Μίνσκυ το εξέτασε κυρίως σε μικροοικονομικό επίπεδο και έδωσε έμφαση στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

Εάν ήταν εδώ σήμερα, θεωρώ ότι θα το προσέγγιζε από μακροοικονομική ματιά και θα έκανε μία αναγωγή στην παραγωγή και την χρήση του πλούτου από τα κράτη, τα οποία δεν κάνουν τίποτα άλλο παρά να λειτουργούν μυωπικά προς μία “ τύφλωση μπροστά στην καταστροφή “. Τουλάχιστον αυτό έπρατταν την τελευταία δεκαετία.

Τι έρχεται στην επόμενη φάση; Πώς η ανθρωπότητα θα περάσει σε μία νέα φάση; Ποια θα είναι αυτή; Τι χαρακτηριστικά θα έχει;

Η συνέχεια στο επόμενο μέρος.

Δημήτριος Λακασάς,

τέως πρόεδρος ΣΕΒΕ, CEO Think Tank ΣΕΒΕ